

Wat bewoog Nederlandse collaborateurs?

Januari 1943. De noordelijke zone van het Duits-Russische front ligt in de bossen ten zuiden van het Ladogameer, bij Leningrad. Het Duitse leger wordt in de flank beschermd door een eenheid van de Waffen-SS. De militairen sterven van de kou en leden bij eerdere gevechten al zware verliezen. Ondanks alles blijft het moreel hoog.

In de vroege ochtend van de 30ste januari slaan de wachtposten alarm. Ze hebben nauwelijks gemeld dat grote hoeveelheden Russische infanterie en tanks zich voor de linie samentrekken, of de aanval barst los. Dagenlang bestormt het Rode Leger de Duitse linies, maar de goed ingegraven SS'ers weten aanval na aanval te pareren. Uiteindelijk trekken de Sovjets zich terug. Deze slag is voor de Duitsers. Het waren alleen geen Duitse militairen die de aanval afsloegen, maar vrijwilligers van SS-legioen Nederland.

Een halve eeuw lang zijn Nederlanders die tijdens de bezetting collaboreerden met de Duitsers met de nek aangekeken. Niet alleen de SS'ers die vrijwillig vochten op de Europese slagvelden; iedereen die op de een of andere manier met de bezetter geassocieerd kon worden, was 'fout'. De laatste jaren komt hier verandering in, ook op internet. Inmiddels zijn er verschillende betrouwbare websites waarop goede informatie beschikbaar is over landgenoten die de kant kozen van de Duitsers.

De website *Waffen-SS.nl* biedt een overzicht van de geschiedenis van Nederlandse afdelingen van de SS. De site is informatief en geeft antwoorden op vragen als: hoe ontstond het Nederlandse legioen? Welke rol speelde de NSB bij de vorming van Nederlandse SS-eenheden? En: hoe ging Nederland na 1945 met de eigen SS-vrijwilligers om? Daarnaast geeft de site inzicht in de structuur van de Nederlandse SS en de SS in het algemeen.

De website oogt behoorlijk compleet. Toch blijft het antwoord op misschien wel de belangrijkste vraag uit: wat bewoog Nederlandse jongens om zich vrijwillig in te zetten voor de Duitse overwinning? Deze vraag

komt wel aan bod op *Het Open Archief*, een website voor en over kinderen van 'foute' Nederlanders.

Zij worstelen al sinds de oorlog met de politieke voorkeur van hun ouders. Zelf waren ze indertijd te jong om een politieke keuze te maken. Na de oorlog zagen ze zich geconfronteerd met 'armoede, vernedering en uitsluiting', zoals schrijver en journalist Sytze van der Zee zijn naoorlogse jeugd als NSB-kind typeert. Op *Het Open Archief* delen de kinderen van NSB'ers hun verhalen en proberen ze een verklaring te vinden voor de collaboratie van hun ouders.

Een andere vraag waar veel kinderen van foute ouders een antwoord op zoeken is: wat was de rol van mijn ouders tijdens de oorlog? Een bezoek aan de website van *Het Scholtenhuis* maakt invoelbaar waarom. In het Groningse Scholtenhuis was het hoofdkwartier van de Sicherheitsdienst (SD) voor Noord-Nederland gevestigd. Vanuit het gebouw werden razzia's georganiseerd en verzetsstrijders werden er vastgehouden en gemarteld. Maar ook verklikkers kwamen er regelmatig over de vloer, bijvoorbeeld om

onderduikers aan te geven bij de Duitse en Nederlandse medewerkers van de SD.

Vlak voor de bevrijding staken de Duitsers het Scholtenhuis in brand. Het brandde tot de grond toe af. De website is een ingenieuze digitale reconstructie van het gehate gebouw, die wordt begeleid door een driedelige boekenserie.

Aan de hand van een nauwgezette plattegrond krijgt de bezoeker een beeld van wat zich in het Scholtenhuis afspeelde. Foto's, verfilmde reconstructies, interviews en documenten leren hoe de bezetter – met de hulp van Nederlandse medestanders – de staatsterror tegen de bevolking organiseerde. Wat waren het voor mensen die dit konden doen, vragen de makers zich af. En zijn zij hiervoor op rechtvaardige en voldoende wijze gestraft?

www.waffen-ss.nl

www.hetopenarchief.nl

www.scholtenhuis.nl

Het eerste deel van de boekenserie is net verschenen: Monique Brinks, *Het Scholtenhuis 1940-1945, deel 1: Daders*. 204 p. Profiel, € 29,95